

FAKTA

Konjunkturinstitutets BNP-gap

BNP-gapet är ett mått på det totala resursutnyttjandet i ekonomin. Den faktiska produktionen, eller efterfrågan, sätts i relation till den potentiella produktionen, eller utbudet. När BNP-gapet är positivt överstiger efterfrågan den nivå som är långsiktigt hållbar.

Konjunkturinstitutets BNP-gap består av två huvud-komponenter, ett arbetsmarknadsgap och ett produktivitetsgap. Även om BNP-gapet på teoretiska grunder kan sägas vara ett bättre mått på efterfrågan och inflationstryck, använder Konjunkturinstitutet för närvarande främst arbetsmarknadsgapet för detta syfte, bl.a. eftersom det har en klarare koppling till löneutvecklingen. Beräkningen av produktivitetsgapet är också mycket mer osäkert, vilket dels beror på att den faktiska produktiviteten revideras relativt mycket och dels på svårigheterna att uppskatta produktivitetsens normalnivå.

Den viktigaste komponenten i arbetsmarknadsgapet är arbetslöshetens avvikelse från jämviktsarbetslösheten. Den senare är en icke observerbar variabel som endast kan uppskattas med indirekta metoder. Konjunkturinstitutets bedömning av jämviktsarbetslösheten är en sammanvägd bedömning baserad på löne- och prisutvecklingen, indikatorer samt statistiska modeller.

Arbetslöshetens avvikelse från jämviktsarbetslösheten är dock i sig inte ett fullständigt mått på lediga resurser på arbetsmarknaden. När arbetslösheten stiger tenderar arbetskraftsdeltagandet att gå ner och vice versa. När det är svårt att hitta arbete förefaller många arbetslösa att avstå från att söka arbete och lämnar därför arbetskraften. Det innebär att arbetslöshetens avvikelse från dess jämviktsnivå underskattar mängden lediga resurser på arbetsmarknaden när det finns lediga resurser och underskattar överutnyttjandet vid ett ansträngt resursläge.

Arbetsutbudet är således inte konstant över tiden. Utöver konjunktursvängningar påverkas såväl arbetskraftsdeltagande som medelarbetstid också av den demografiska utvecklingen, ohälsans utveckling och förändringar i de ekonomiska incitamenten att söka arbete.

Arbetsmarknadsgapet definieras som faktiskt arbetade timmars procentuella avvikelse från potentiellt arbetade timmar och kan ses som ett mått på resursutnyttjandet på arbetsmarknaden.

Produktivitetsgapet definieras på motsvarande vis som den faktiska arbetsproduktivitetsens avvikelse från den potentiella. Detta kan betraktas som resursutnyttjandet *inom* företagen. Förändringar i arbetsstyrkan är kostsamma och tidskrävande och det framtida efterfrågeläget inte kan förutses med säkerhet. Företagen kommer därför ibland att ha för stor arbetsstyrka och ibland ha för liten.

BNP-gapet utgörs av summan av dessa båda gap och kan ses som ett sammanfattande mått på efterfrågeläget i svensk ekonomi.